

ВДОСКОНАЛЕННЯ ГАЛУЗЕВОЇ СТРУКТУРИ ВИРОБНИЦТВА У РОСЛИННИЦТВІ

М.В. Сухолиткий, здобувач*

Львівський національний аграрний університет

Проведено аналіз галузевої структури виробництва в рослинництві у всіх категоріях господарств Івано-Франківської області. Виявлено основні чинники, які викликали зміни у структурі. Обґрунтовано основні напрями вдосконалення галузевої структури рослинництва.

Постановка проблеми. Впродовж останніх двадцяти років відбулися значні зміни в галузевій структурі сільського господарства, зокрема рослинництва. Відбувається процес формування монокультури в сільськогосподарських підприємствах. Водночас, в

* Науковий керівник – О.А. Біттер, д. е. н., доцент

особистих селянських господарствах розвиваються такі трудомісткі галузі, як виробництво цукрових буряків, зернових культур, які традиційно вироблялися в сільськогосподарських підприємствах. Ці процеси справляють негативний вплив на забезпечення потреб населення у продовольчих товарах. До того ж, в умовах нестабільної соціально-економічної ситуації у країні необхідним є диверсифікація господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, що повинно забезпечити їх від значних фінансових втрат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дана проблема знайшла відображення в публікаціях О.Довганюк, В.Копитка, В.Ткачука, С.Токміна, М.Шульського [1-5]. В них розроблено пропозиції з удосконалення галузевої структури сільського господарства. Однак вони, як правило, не враховують регіональні особливості досліджуваного процесу, а також особливості їх прояву в галузі рослинництва.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні пропозицій з удосконалення галузевої структури в рослинництві.

Виклад основного матеріалу. Виробництво валової продукції сільського господарства в порівнянних цінах 2005 р. в господарствах усіх категорій Івано-Франківської області протягом 1990-2008 рр. скоротилося з 3112,5 до 2357,5 млн. грн., тобто на 24,3%. У господарствах населення за цей час вона зросла з 1685,4 до 1879,2 млн. грн. (на 11,5%), а в сільськогосподарських підприємствах – скоротилася з 1427,1 до 478,3 млн. грн. (у 3,0 рази).

Відбулися значні зміни в галузевій структурі сільського господарства як в сільськогосподарських підприємствах, так і в особистих селянських господарствах. Питома вага продукції рослинництва в загальному обсязі валової продукції в усіх категоріях господарств скоротилася з 43,4% до 36,9%, у тому числі в сільськогосподарських підприємствах – з 51,8% до 31,7%, а в особистих селянських господарствах – зросла з 36,3% до 38,2%. Такі зміни викликані, насамперед, практично суцільним руйнуванням галузі тваринництва в сільськогосподарських підприємствах, особливо галузі скотарства.

Аналіз розміру і структури посівних площ також показав значні зміни. Загальна посівна площа сільськогосподарських культур в усіх категоріях господарств скоротилася з 414,3 до 316,4 тис. га. З сільськогосподарського обороту протягом 1990-2008 рр. виведено майже 100 тис. га угідь. При цьому найбільше скоротилися посівні площі під технічними культурами – з 41,5 до 17,9 тис. га, тобто у 2,3 рази. Майже удвічі скоротилися посівні площі під кормовими культурами – з 178,5 до 97,1 тис. га. В той же час посівні площі під картоплею та овочевими культурами зросли з 49,5 до 68,0 тис. га. Слід також зазначити, що при загальному скороченні посівних площ під

технічними культурами, під ріпаком вони зросли з 3,9 до 11,6 тис. га. Ріпак за досліджуваний період став основною технічною культурою, хоча у 1990 р. такими були цукрові буряки та льон-довгунець.

Значні зміни у структурі посівних площ викликали відповідні тенденції у забезпеченні населення продукцією рослинництва місцевого виробництва. У 2008 р. на одного жителя області в усіх категоріях господарств вироблено 288,4 кг зерна, 39,2 кг цукрових буряків, 399,2 кг картоплі, 77,2 кг овочів, 23,1 кг плодів і ягід. Якщо обсяг середньодушового виробництва картоплі є надмірним, то виробництво інших видів продукції рослинництва – недостатнім. Зокрема, плодів і ягід вироблено в чотири рази менше від раціональної норми харчування.

Диспропорції у структурі виробництва продукції рослинництва викликані значним скороченням доходів населення в 1990-1999 рр., внаслідок чого практично всі сільські жителі і значна частина міських змушені були перейти до самозабезпечення продовольством за рахунок ведення багатогалузевого особистого селянського господарства. Сільськогосподарські підприємства у зв'язку зі збитковістю виробництва тих видів продукції, які перекочували в особисті селянські господарства, змушені були сконцентрувати зусилля на виробництві більш прибуткових – зерна, ріпаку тощо. Вказані тенденції протягом 2000-2008 рр. подолати не вдалося.

Значної шкоди сільськогосподарським підприємствам завдає неврегульованість ринків основних видів продукції рослинництва, насамперед зерна, цукру, овочів. До негативних чинників слід віднести також нестабільність державної політики щодо фінансової підтримки виробництва окремих видів продукції. Низький рівень рентабельності виробництва більшості видів продукції рослинництва викликаний також значним порушенням паритету цін на неї та на основні і оборотні засоби виробництва. Диспаритет в цінах вимиває величезні кошти з сільськогосподарських підприємств на користь інших галузей народного господарства.

Для вдосконалення галузевої структури виробництва в рослинництві необхідний прискорений розвиток галузі тваринництва, як споживача кормових культур і постачальника органічних добрив. Якщо галузь скотарства занепадатиме і надалі, відбудеться процес консервування існуючої структури посівних площ, подальшого зниження питомої ваги кормових культур.

Висновки. Галузева структура рослинництва потребує значного вдосконалення. Основними її напрямками слід вважати вдосконалення державного регулювання агропродовольчого ринку; збільшення обсягів державної підтримки виробництва окремих видів продукції з

урахуванням вимог СОТ; підтримання паритету цін на сільськогосподарську і промислову продукцію; вдосконалення міжгосподарських відносин всередині агропромислового комплексу; прискорений розвиток тваринництва, в першу чергу молочного і м'ясного скотарства; збільшення грошових доходів населення як основного джерела фінансових ресурсів для розширеного відтворення сільськогосподарського виробництва і збалансованого поміркованого розвитку особистих селянських господарств; поглиблення земельної реформи з метою вдосконалення земельних орендних відносин, що забезпечить прискорений розвиток виробництва в сільськогосподарських підприємствах.

Список використаних джерел

1. Довганюк О.І. Удосконалення галузевої структури виробництва у сільськогосподарських підприємствах / О.І.Довганюк. Автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. екон. наук. – Житомир, ДВНЗ «Житомирський агроекологічний університет», 2008. – 20с.
2. Копитко В.І. Реформування та регулювання економіки регіонального агропромислового комплексу / В.І.Копитко. – Львів, 2005. – 550с.
3. Ткачук В. Розвиток процесу диверсифікації аграрних підприємств у ринкових умовах / В.І.Ткачук // Вісник ЛНАУ: економіка АПК. – 2008.– №15. – С.54-58.
4. Токмін С.Ю. Оптимізація структури посівних площ методом економіко-математичного моделювання/ С.Ю.Токмін// Продуктивність агропромислового виробництва. Наук.-практ. журнал. – 2009. – №14. – С. 100-105.
5. Шульський М.Г. Особисті господарства населення: стан, можливості і перспективи / М.Г.Шульський. – Львів, 2003. – 280с.